

Migranten - Van stampot tot döner - bij deze verpleeghuizen voelen alle ouderen zich thuis

Bron

<https://www.ad.nl> – 10 juni 2019

Raffy is een stukje Nederlands-Indië in Breda. Het verpleeghuis is een schoolvoorbeeld van een voorziening die inspeelt op de migratieachtergrond van de bewoners. Het aantal oudere migranten groeit de komende decennia explosief. De zorg in verpleeghuizen zal, net als het straatbeeld, diverser worden. „Sinds de migratie op gang kwam, is nooit nagedacht over wat het voor deze mensen betekent om hier oud te worden. Nu groeit de behoefte aan zorg op maat.”

Mevrouw Wisse woont al drie jaar in Raffy, een woonzorgcentrum voor Indische en Molukse ouderen. Zelfstandig wonen was geen optie. „Ik ben thuis twee keer gevallen en kon niet zelf opstaan.”

© Arie Kievit

‘Tante’

Haar appartement is ruim. In een kooi zitten twee parkieten, aan de muur hangen borduurkunstwerken, er zijn foto’s van haar zes kinderen en dertien kleinkinderen, op tafel ligt een boek over Nederlands-Indië. De verhuizing was mentaal een grote stap. „Mijn moeder heeft altijd zelfstandig gewoond”, vertelt haar zoon Arnold Simon.

„Daarom is het belangrijk dat hier de normen en waarden waarmee ze is opgegroeid, worden gerespecteerd. Bewoners worden hier volgens Indisch gebruik aangesproken met ‘tante’. Het personeel kent de cultuur en spreekt een mengelmoesje van Nederlandse en Indische woordjes.”

Mevrouw Wisse in haar kamer © Arie Kievit

Nederlands-Indië in Breda

Raffy is een stukje Nederlands-Indië in Breda. Bij binnenkomst komt de geur van kruiden, specerijen en Indisch eten je tegemoet. In de lift hangt een lijst met Indische woorden.

In het restaurant, de gemeenschappelijke ruimtes en rond de toko, is het altijd gezellig druk. Het weekmenu is ‘bicultureel’. Bewoners kunnen kiezen voor aardappelen, broccoli, andijvie en een slavinkje, of voor gerechten als witte rijst, ayam peniki, ikan bumbu bali en sayur tumis.

Rustig schuifelt mevrouw Wisse met haar rollator door de gangen, die allemaal een naam in het Maleis hebben. Ze woont zelf aan de Djalan Anggrek, de ‘weg van de orchidee’.

Tweede Wereldoorlog

In het begin dachten Nederlanders dat we in Indonesië in de boom sliepen

Mevrouw Wisse heeft net meegedaan met een zanggroep. Oude Indische liedjes passeerden de revue. Waar het geheugen haar soms in de steek laat, zijn dit soort herinneringen aan Indië belangrijk.

Haar verhaal is klassiek. Ze komt van Midden-Java. Haar vader was beroepsmilitair in het Koninklijk Nederlands-Indisch Leger (KNIL). In de oorlog overleefde hij dwangarbeid aan de Birma-spoorlijn. Zij overleefde het Jappenkamp.

Na de onafhankelijkheid van Indonesië kwam ze naar Nederland. Haar man, een militair, kreeg werk op vliegbasis Gilze-Rijen. „Ik moest heel erg wennen. Het was zo koud hier. In het begin kreeg ik moeilijk contact met Nederlanders. Die dachten dat we in Indonesië in de boom sliepen.”

Zorg op maat

Een keer lag er opeens een Turkse man naast me in bed. Die was de verkeerde kamer in gelopen

Toen haar man naar Raffy verhuisde, bleef mevrouw Wisse alleen thuis. Ze werd wekelijks met een busje opgehaald voor de dagbesteding. Nu rijdt ze met het busje mee om anderen te halen en brengen.

In afwachting van een plek in Raffy woonde ze tijdelijk in Lâle, een zorgcentrum voor Turkse ouderen, enkele kilometers verderop. Ze voelde zich daar minder thuis. „Een keer lag er opeens een Turkse man naast me in bed. Die was de verkeerde kamer in gelopen. Ik zeg altijd: ik heb geen man nodig!”

Raffy is een schoolvoorbeeld van een voorziening die inspeelt op de migratieachtergrond van de bewoners, zeggen Lúcia Lameiro García en Jeanny Vreeswijk-Manusiwa van het Netwerk van Organisaties van Oudere Migranten (NOOM). Lameiro García: „Sinds de migratie op gang kwam, is nooit nagedacht over wat het voor deze mensen betekent om hier oud te worden. Nu groeit de behoefte aan zorg op maat.”

Onder minimumgrens

Het netwerk slaat alarm om de zorgwekkende situatie van onder meer Turkse, Marokkaanse, Indische, Molukse, Chinese, Surinaamse en Antilliaanse ouderen. Zij hebben, in vergelijking met autochtone leeftijdgenoten, minder geld te besteden, kampen vaker met lichamelijke en psychische klachten en zijn slechter gehuisvest. Daarnaast zijn ze vaak laaggeletterd en spreken gebrekkig Nederlands.

„Veel migrantenouderen leven onder de minimumgrens”, zegt Vreeswijk-Manusiwa, die ook stafid is bij Raffy. „Ze kwamen op latere leeftijd naar Nederland, hadden niet de beste baantjes en zijn op relatief jonge leeftijd gestopt op de arbeidsmarkt. Daardoor hebben ook vaak een pensioengat.”

Eenzaamheid

Tweederde van de Turkse en Marokkaanse 55-plussers voelt zich eenzaam. Dat zijn er twee keer zo veel als Nederlandse ouderen. Daarnaast hebben migrantenouderen vaker en op jongere leeftijd chronische ziektes, zoals diabetes, hart- en vaatziekten, depressie en angststoornissen. Ze overlijden op relatief jongere leeftijd en lopen drie tot vier keer meer risico op dementie. Vreeswijk-Manuswia: „Dat komt mede door de stress van de migratiegeschiedenis: elders een bestaan opbouwen en je wel of niet welkom voelen in Nederland.”

De slechte gezondheid en financiële positie doen het verlangen naar het vaderland toenemen. De Remigratiewet (2014) biedt mensen die willen terugkeren financiële ondersteuning. Maar door de strengere voorwaarden komen steeds minder ouderen daarvoor in aanmerking.

Ze moeten accepteren dat ze tot het eind van hun leven in Nederland blijven, maar maken weinig gebruik van reguliere zorgvoorzieningen. In andere culturen is het gebruikelijk dat de kinderen de zorg van hun ouders op zich nemen.

Lale © Arie Kievit

Mee met Nederlandse stroom

Mevrouw Wisse heeft haar vader in huis genomen toen hij niet meer zelfstandig kon wonen. „We woonden toen nog met zes kinderen thuis”, vertelt zoon Arnold. „Het was druk, maar gezellig. Opa werd verzorgd door ons gezin.”

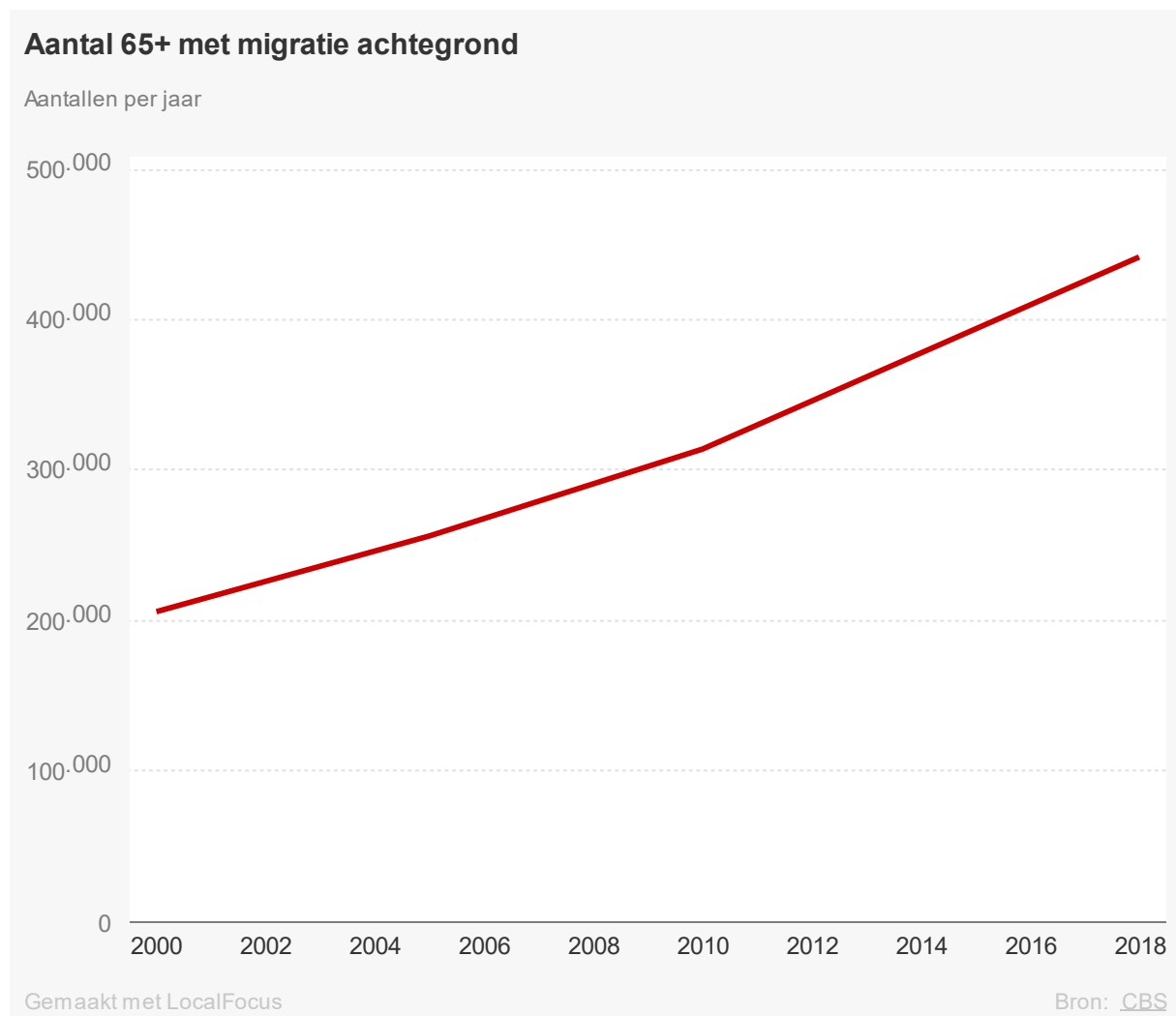
Voor Arnold is het niet vanzelfsprekend dat hij hetzelfde zou doen met zijn moeder. „Mijn generatie denkt er anders over. Ik ga meer met de Nederlandse stroom mee. Ik heb het zelf ook druk met werk. Nu wordt mijn moeder optimaal verzorgd.”

De reguliere zorg sluit onvoldoende aan op de culturele identiteit van deze ouderen. Het NOOM krijgt veel signalen dat oudere migranten niet de juiste zorg krijgen en mantelzorgers overbelast raken.

‘Thuis in het Verpleeghuis’

De Tweede Kamer heeft in april een motie van GroenLinks-kamerlid Corine Ellemeet aangenomen. Het NOOM ontwikkelt in opdracht van het ministerie van VWS een leidraad cultuurspecifieke zorg voor het programma ‘Thuis in het Verpleeghuis’. Uitgangspunten zijn voorlichting aan ouderen en betere scholing van personeel. Gisteren was de startbijeenkomst.

„Het is belangrijk dat medewerkers niet alleen een oudere voor zich zien, maar ook weten wat die persoon heeft meegemaakt”, zegt Vreeswijk-Manusiwa. De urgentie is groot. Nederland telt 325.000 migranten van 55 jaar en ouder. Het Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS) schat dat dit aantal zal stijgen tot 819.000 in 2040. Dat betekent dat dan een van de acht ouderen niet in Nederland geboren is. Ter vergelijking: in 1991 was dat een op elke honderd.

Lameiro García: „De stille hoop dat ze teruggaan naar het land van herkomst,

vervaagt. Dan is het belangrijk dat ze oud kunnen worden in een omgeving die herkenbaar en vertrouwd voelt.”

Raffy © Arie Kievit

Speciale voorzieningen

Tineke Fokkema, bijzonder hoogleraar Ageing, Families and Migration aan de Erasmus Universiteit Rotterdam, helpt mee met de ontwikkeling van de leidraad. „Islamitische vrouwen willen graag door een vrouw verzorgd worden, Surinaamse mensen willen graag één keer per dag douchen en sommige Chinezen willen bij een dagvoorziening niet bij iemand uit Hongkong zitten. Dat is vaak niet bekend.”

Tegelijk moeten migranten meer vertrouwen op reguliere zorginstellingen. Het beeld van verpleeghuizen is vaak negatief. Dat wordt extra lastig als er taalproblemen zijn of er geen halal eten is. Soms zijn er wel aparte voorzieningen, zoals een afdeling voor Surinamers of een dagbesteding voor Chinezen. Fokkema: „Dat zijn er te weinig. Daar redden we het niet mee.”

Korte wachtlijst

In Turkse en Marokkaanse families voelen kinderen de morele plicht zelf voor hun ouders te zorgen, ook bij zware dementie. Ze kloppen pas aan bij een zorginstelling als de situatie thuis onhoudbaar is. Fokkema: „Een mantelzorger heeft het zelf druk en raakt overbelast, waardoor de zorg voor de ouder onvoldoende is en soms tot verwaarlozing leidt. Dan zijn ze verder van huis.”

Maar er is dus een drempel. Dat is ook merkbaar in het Turkse zorgcentrum Lâle. „De wachtlijst is minimaal”, zegt maatschappelijk werkster Nesli Celik. „Families

komen vaak pas bij ons als het thuis crisis is. Traditionele gezinnen hebben meer tijd nodig om de zorg uit handen te geven.”

Families komen vaak pas bij ons als het thuis crisis is

Zorgcentrum Lâle

In het monumentale pand wonen zestien bewoners. De sfeer is compleet anders dan in Raffy. De gemeenschappelijke ruimte is licht en sober, het is er rustig. Ouderen eten, kijken naar een Turkse tv-zender of spelen met een kralenketting. Celik: „Ze hebben veel contact met elkaar en houden elkaar goed in de gaten.”

Hier hangt aan het mededelingenbord een lijst met Turkse woordjes, en wordt de iftar aangekondigd, de maaltijd na zonsondergang tijdens de vastenmaand ramadan. Er zijn filmdagen, hand- en voetmassages en Koranlezingen.

Ook hier kunnen bewoners kiezen tussen Hollandse pot en Turkse gerechten. Tahir Ekiz (85) is teleurgesteld als hij hoort dat zijn geliefde yoghurtsoep deze dag niet op het menu staat, maar trekt bij als hij döner ziet.

Geheugenverlies

Hij kwam in 1962 naar Breda, waar hij ging werken in een verffabriek. „Met het geld dat ik hier verdiende, zou ik sparen en teruggaan naar Turkije, koeien kopen en mijn leven als boer weer oppakken.”

Bijna zestig jaar later woont meneer Ekiz nog steeds in Nederland. Zijn vrouw en een zoon zijn overleden. Ze liggen begraven in Turkije. „Ik ga elk jaar terug voor vakantie. Ik bezoek familie, oude vrienden en de begraafplaats.”

Tijdens een vakantie in het thuisland raakte hij door koolmonoxidevergiftiging verlamd en nu lijdt hij aan geheugenverlies. Toen hij in 2012 naar Lâle verhuisde, bloeide hij op. Zijn geheugen blijft achter, maar hij loopt weer en is altijd in voor een dolletje. „Kunt u opschrijven dat ik nog een leuke vrouw zoek? Wel een Turkse vrouw.”

Hij geniet van de fruitbomen in de tuin, die hem herinneren aan vroeger. „Ik had honderd walnootbomen.” Teruggaan is geen optie. „Al mijn kinderen wonen in Nederland. Zij willen hier blijven.” Hij kijkt op Turkse zenders naar het nieuws, luistert Turkse muziek, leeft intens mee met Turkse speelfilms. „Ik voel me hier thuis.”